

ТЕМА

Міста, що навчаються

Українське місто Мелітополь Запорізької області цього року здобуло перемогу в премії ЮНЕСКО «Міста, що навчаються». Воно увійшло до ТОП-10 найпрогресивніших міст, що розвивають навчання впродовж усього життя, серед більш як 200 претендентів. Як повідомляє прес-служба МОН, це перша перемога нашої країни в такій ініціативі, її організація та супроводження здійснювалися Міністерством освіти і науки.

Отримання статусу міста-переможця є визнанням високого рівня досягнень Мелітополя з розвитку освіти дорослих, а також відкриває для нього нові можливості для міжнародної співпраці.

Щоб розвивати ідеї неперервного навчання, 2016-го Мелітополь долучився до Глобальної мережі ЮНЕСКО міст, що навчаються, ставши першим українським містом в цій ініціативі. Для ефективної роботи у мережі на місцевому рівні був створений комітет, куди увійшли представники громадськості, міської влади, закладів освіти, науки та бізнесу. Разом вони працювали над розбудовою системи неперервного навчання, яке й лежить в основі конкурсу.

Серед завдань, які вирішував комітет — підвищення доступності різних форм навчання, соціалізація внутрішньо переміщених осіб, розширення мережі міських «освітніх маяків» (educational beacons). В межах проекту були втілені й ініціативи містян — Міжнародні дні освіти дорослих в Запорізькій області, створено Центр освіти дорослих, Вулицький університет, Університет третього віку. Нині ці проекти підтримуються закордонними установами, наприклад, Федеральним міністерством економічної співпраці та розвитку Німеччини.

Присудження премії відбудеться в Колумбії в межах Міжнародної конференції міст, що навчаються.

Цю премію ЮНЕСКО започатковано з метою визнання та поширення практик якості освіти та можливостей навчання впродовж життя на місцевому рівні. Премія присуджується один раз на два роки тим містам Глобальної мережі міст, що навчаються, які продемонстрували значний прогрес у розвитку політики неперервного навчання.

Наразі членами цієї мережі є чотири українських міста — Мелітополь, Павлоград, Нікополь та Новояворівськ.

Україна інтегрована в «Горизонт 2020», наступна перспектива — «Горизонт Європа»

У Києві відбулося засідання Спільного комітету Україна-ЄС з досліджень та інновацій

Засідає Спільний комітет Україна-ЄС з досліджень та інновацій

Два роки тому з ініціативи українського міністерства освіти і науки було здійснено європейський незалежний аудит української науково-інноваційної системи. Європейські профі надали тоді тридцять рекомендацій для рішучого поліпшення стану справ у цій сфері. Нещодавно міністерство представило публічний звіт про те, як виконувалися європейські настанови. (Див. «Світ», №1—2, 2019).

На засіданні Спільного комітету заступник міністра освіти і науки України Максим Стріха представив європейським колегам результати, яких домоглася Україна за кожною з 30 рекомендацій європейського незалежного аудиту української науково-інноваційної системи. Найбільш важливими та масштабними, зазначив він, стало створення та старт активної роботи Національної ради України з питань розвитку науки і технологій та Національного фонду досліджень, який вже нинішнього року почне давати гранти під дослідницькі проекти українських науковців. До вище названого варто додати також нові правила державної атестації наукових установ, за якими оцінювання проводитимуть незалежні експерти на основі єдиних, прозорих критеріїв, та запровадження державної атестації наукових напрямів у вишах — кращі з них отримають базове фінансування на науку.

Максим Стріха нагадав присутнім про те, що європейські експерти, передбачаючи складність фінансування Національного фонду досліджень, радили спрямувати на ці цілі кошти, отримані за рахунок урізання частини видатків на підтримку університетської та академічної науки. «Але ми категорично відмовилися від цього й змогли передбачити в держбюджеті 2019 року саме додаткові кошти, не зменшуючи інше фінансування на науку, — сказав заступник міністра. — Це понад 260 млн гривень. З одного боку, це не надто великі кошти, але з іншого — їх цілком достатньо для першого року роботи, щоб запустити всі процеси та надати перші гранти». Якщо порівняти із фінансуванням Державного фонду фундаментальних досліджень, чиїм правонаступником буде НФД, то його фінансування було вдесятеро меншим, додав Максим Стріха.

Представники Європейської Комісії підтвердили, що за ці два роки Україна пройшла значну частину шляху, повністю чи частково імплементувала більшість рекомендацій європейського незалежного аудиту. Вони особливо виділили початок роботи Національної ради з розвитку науки і технологій та Національного фонду досліджень, підкресливши, що це значний поштовх до подальшого реформування наукової сфери. Однак і попереду ще чимало роботи.

Представники Європейської Комісії підтвердили, що за ці два роки Україна пройшла значну частину шляху, повністю чи частково імплементувала більшість рекомендацій європейського незалежного аудиту. Вони особливо виділили початок роботи Національної ради з розвитку науки і технологій та Національного фонду досліджень, підкресливши, що це значний поштовх до подальшого реформування наукової сфери. Однак і попереду ще чимало роботи.

Закінчення на 2 стор. ►

ОФІЦІЙНО

Про реорганізацію Державного фонду фундаментальних досліджень

У зв'язку зі створенням та державною реєстрацією Національного фонду досліджень України Міністерством освіти і науки України видано наказ від 28.01.2019 № 79 «Про реорганізацію Державного фонду фундаментальних досліджень». Відповідно до нього Державний фонд фундаментальних досліджень (ДФФД) припиняється шляхом приєднання до Національного фонду досліджень. Зазначеним наказом також утворено комісію з реорганізації Державного фонду фундаментальних досліджень, якою буде здійснено усі необхідні заходи з припинення ДФФД.

31 січня 2019 року рішення щодо припинення ДФФД внесено до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

Строк заявлення вимог кредиторів — два місяці з дня оприлюднення Державною реєстраційною службою повідомлення про припинення.

З моменту призначення комісії з реорганізації повноваження виконавчого директора Державного фонду фундаментальних досліджень Гришова Бориса Вікторовича припиняються, а повноваження щодо управління

справами ДФФД переходить до голови комісії з реорганізації.

Національний фонд досліджень утворено 4 липня 2018 року, а наприкінці грудня Уряд затвердив склад Наукової ради НФД. Нині триває формування дирекції Фонду.

Національний фонд досліджень є одним з ключових елементів реформи системи фінансування науки України. Він надаватиме гранти на фундаментальні дослідження з природничих, технічних, суспільних та гуманітарних наук, а також на прикладні дослідження та розробки за пріоритетними напрямками.

СЬОГОДНІ В НОМЕРІ:

3 стор. На вістрі науки та соціальних проблем

4 стор. Ювілей хору, який випустив у світ «Щедрика»

Україна інтегрована в «Горизонт 2020», наступна перспектива — «Горизонт Європа»

▼ Закінчення. Початок на 1 стор.

Йшлося про те, що значна частина невиконаних рекомендацій стосується реформування НАН та галузевих академій, і саме на цьому Україна має зосередитися в найближчі роки. При цьому учасники засідання погодились, що підхід до реформування має бути обережний та виважений, а не за схемою «зруйнувати все старе і будувати нове». Насамперед, необхідно врахувати інтереси всіх сторін та зберегти провідні наукові школи.

«Членами НАН є безліч блискучих науковців, які добре розуміють, як функціонує наука в Україні та світі, — зазначив Максим Стріха. — Я переконаний, що НАН має достатній потенціал, аби змінитися. Зі свого боку Міністерство освіти і науки відкрите та готове надати усю необхідну підтримку, залишаючись виразником інтересів науковців як публічно, так і у високих кабінетах».

Заступник міністра поінформував членів комісії, що торік було затверджено Дорожню карту інтеграції України до Європейського дослідницького простору (ERA-UA), в якій окреслено кроки, необхідні і для інтеграції, і для реформування української науки. Тож більшість названих заходів з цієї Дорожньої карти увійшли до плану реформування наукової сфери. Його затвердив уряд у жовтні минулого року. Зараз настав час розроблення численних нормативних документів задля його виконання.

Учасники засідання також обговорили співпрацю в межах Рамкової програми ЄС «Горизонт

Учасники дискусії — представники Європейської комісії

2020»: йшлося про результати досліджень українських науковців, участь наших представників та експертів у програмних комітетах програми, про створення широкої мережі національних контактних пунктів та інших інструментів для підтримки Україною своїх учасників. Сторони також обговорили необхідні кроки для приєднання до наступної програми «Horizon Europe».

Учасники засідання відзначили, що від березня 2015 року, коли було підписано угоду про асоційований статус України в програмі ЄС «Горизонт 2020», Україна зробила величезний поступ вперед. Нині до фінансування в програмі «Горизонт 2020» прийнято 114 проектів від 145 українських учасників на суму 20,84 млн євро. 16 проектів безпосередньо координуються українськими організаціями. А за співвідношенням поданих та прийнятих до фінансування проектів «рейтингу успіху», Ук-

раїна становить близько 10% при тому, що середній відсоток загалом у країнах-учасниках перебуває на рівні 12—14%.

Про все це більш детально, з глибоким аналізом і обговоренням перспектив участі нашої держави в подальших програмах ЄС йшлося наступного дня, під час фінальної конференції проекту RI-LINKS2UA: «Сприяння розвитку досліджень та інновацій в Україні — роль науки в розвитку українських інновацій».

Виступаючи на цій конференції, заступник міністра освіти і науки України Максим Стріха оголосив, що Україна планує стати асоційованим учасником нової рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій «Horizon Europe», що стартує 2021-го. Заявку щодо цього рішення Міністерство освіти і науки України подасть належним чином уже до кінця нинішнього року.

«Нинішня рамкова програма, «Горизонт 2020», стартувала 2014

року та стала найбільшою в ЄС з фінансування науки та інновацій, її бюджет становить близько 80 млрд євро, — заявив Максим Стріха. — 2015-го Україна стала асоційованим членом програми, що відкрило нам набагато більше можливості, ніж просто «третій країні»-учаснику. Це, наприклад, ширший доступ до фінансових інструментів, європейської наукової мережі, участь у розробці нових програм «Горизонту». Наші результати в програмі є досить високими, буквально вчора представники Єврокомісії визнали, що Україна добре інтегрована в «Горизонт 2020». Тож зараз я хочу офіційно повідомити, що ми подаватимемо заявку на асоційовану участь і в наступній програмі «Horizon Europe», розрахованій на 2021–2027 роки. Наразі її бюджет озвучується на рівні 100 млрд євро», — зазначив заступник міністра.

Максим Стріха підкреслив, що Україна провела відкритий та демократичний відбір представників та експертів від України до Програмних комітетів «Горизонту 2020». Їх перелік затвердив уряд восени 2018-го, і зараз понад 40 українських представників долучилися до роботи в програмних комітетах.

Про участь наукових установ у реалізації проектів за програмою «Горизонт 2020» розповів віцепрезидент НАН України, директор Інституту теоретичної фізики імені М.М. Боголюбова академік Анатолій Загородній. Зокрема, серед успішних прикладів він назвав проект із інформаційних технологій, пов'язаний з космічними дослідженнями Землі та геокосмосу, який виграв Інститут

космічних досліджень. Однак таких прикладів має бути більше.

І для цього робиться чимало. Для підтримки участі наших проектів створено спільну комісію з питань координації виконання програми за участі МОН, представників інших центральних органів влади, Національної академії наук України, запущено національний портал, удосконалено правову базу.

Одним з важливих інструментів допомоги учасникам проектів стала мережа національних та регіональних контактних пунктів, які створено на базі університетів та наукових установ у Києві, Сумах, Харкові, Одесі, Львові, Ужгороді та інших містах. Як уточнила заступник начальника управління міжнародного співробітництва та європейської інтеграції МОН, національний координатор «Горизонт 2020» Стелла Шаповал, нині в Україні діють 39 національних пунктів та 5 регіональних, а їхні консультації — безкоштовні.

Значну підтримку бажаючим взяти участь в програмі «Горизонт 2020», зазначила вона, надав проєкт RI-LINKS2UA: «Сприяння розвитку досліджень та інновацій в Україні — роль науки в розвитку українських інновацій». Він був спрямований на підвищення мобільності та поінформованості українських учасників, цьому сприяли інформаційні дні, тренінги, вебінари, літня школа для молодих науковців, було надано понад 60 індивідуальних консультацій, до яких залучалися й європейські експерти.

Так, зроблено чимало, але для того, щоб участь України в програмі «Горизонт Європа» стала більш значущою, необхідні нові кроки, нові ідеї — і для приєднання до наступної програми, і для успішної участі в ній.

Олеся ДЯЧУК

ЗНАЙ НАШИХ!

«Місія здійснення», якщо за неї береться ХАІ

Проект науковців Національного аерокосмічного університету ім. М. Жуковського «ХАІ» отримав близько 1 млн. євро в конкурсі авіаційної ініціативи Clean Sky 2 програми «Горизонт 2020». У найближчі 4 роки вчені мають втілити технологію для радикального зменшення викидів оксидів азоту в авіаційних газотурбінних двигунах. Українські дослідники є єдиними виконавцями науково-технічних робіт у проєкті.

Викиди оксидів азоту негативно впливають на здоров'я людини та стан довкілля. Тому Європейська рада з авіаційних досліджень пропонує до 2050 року знизити такі викиди з авіаційних двигунів на 90%.

«Наша команда почала дослідження у цій галузі майже 20 років тому. За цей час ми розробили технологічні рішення, які можуть радикально знизити викиди оксидів азоту в авіаційних газотурбінних двигунах. Але поки що це перевірено тільки теоретичними розрахунками. Для успішного впровадження винайдених методів не вистачає експериментальних перевірок. Тепер вони будуть реалізовані у проєкті», — зазначив науковий керівник Дмитро Долматов.

Це вже другий проєкт ХАІ у програмі Clean Sky 2. Торік вони увійшли до українського консорціуму, який вперше в країні розпочав роботу над проєктом AMBES, в якому науковці досліджують складні фізичні явища, що відбуваються у камері підшипника авіадвигуна.

При Шевченковому університеті створюється Європейський інститут

При Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка планують започаткувати Європейський інститут — концепцію його створення презентували під час засідання Європарламенту у Брюсселі (Бельгія). Він стане незалежною платформою, де працюватимуть над програмами євроінтеграції України, розвитком громадянської думки та демократії.

«Глобальне завдання Євроінституту — стати «мозковим центром», де буде місце незалежній експертизі реформ та масштабним проєктам співробітництва з Європейським Союзом. Усе це сприятиме розвитку України загалом. Першим проєктом інституту буде цикл лекцій «П'ять уроків демократії». У ньому ми спонукатимемо слухачів до роздумів щодо стану сучасної демократії та культурних

джерел», — розповів проректор КНУ ім. Тараса Шевченка Володимир Бугров.

В інституті, зокрема, організують навчання з євроінтеграції для держслужбовців і представників місцевої влади. Серед інших завдань — формувати громадянське суспільство, вести діалог про місце України в об'єднаній Європі, зрозуміти бачення сучасної молоді майбутнього країни тощо.

У списку NASA — українська компанія

Космічне агентство NASA опублікувало список з 9 американських компаній, з якими співпрацюватиме над відправкою апаратів у рамках програми NASA CLPS, в тому числі — заснована українцем Firefly Aerospace.

Ці компанії зможуть позмагатися за гроші агентства, всього понад 2,6 мільярда доларів, надаючи послуги з доставки наукових вантажів або техніки на поверхню Місяця.

У список NASA потрапили Lockheed Martin, Astrobotic, Moon Express, Masten Space Systems, Deep Space Systems, Draper, Intuitive Machines, Orbit Beyond і Firefly Aerospace. У останньої — українське коріння.

Компанія створена на базі Firefly Space Systems, яку в 2017 році викупив і перезапустив український підприємець і заснов-

ник Noosphere Ventures Максим Поляков.

Firefly Aerospace розробляє легкі транспортники для доставки вантажів на навколосезну орбіту. Її головний офіс знаходиться у США, а R&D-центр (науково-дослідний і дослідно-конструкторський центр) підприємства відкрився у Дніпрі. Там розробляють електрореактивні двигун і супутник.

Компанія ще не проводила тестові або комерційні пуски — перші випробування намічені на 2019 рік, коли вона отримає доступ до космодрому.

Українсько-німецька співпраця отримує новий імпульс

Україна та Німеччина починають новий проєкт зі створення в Україні спільних центрів передових досліджень під керівництвом провідних вчених. Про це було домовлено під час 12-го засідання українсько-німецької Робочої групи з науково-технологічного співробітництва.

Українські партнери співпрацюватимуть з передовими німецькими вишами, дослідницькими інститутами та компаніями. Проєкт підтримуватиме Федеральне міністерство освіти та наукових досліджень Німеччини.

Від України ініціативу супроводжуватиме Міністерство осві-

ти і науки, яке надаватиме українським партнерам проєкту необхідну інформацію та доступ до додаткових ресурсів.

Домовлено уже в другому кварталі цього року затвердити перелік спільних українсько-німецьких науково-дослідних проєктів, які отримають фінансування та виконуватимуться у 2019—2020 роках. Конкурс було одночасно оголошено в Україні та ФРН. Подати заявку ще можна до 4 березня.

Як повідомив заступник міністра освіти і науки Максим Стріха, Німецьке науково-дослідницьке співтовариство (DFG) вже повідомило про свої плани встановити інституційне партнерство з Національним фондом досліджень України, що включатиме, зокрема, двосторонні проєкти в усіх галузях фундаментальних досліджень. «Для нас це добрий знак, адже, нагадаю, Нацфонд досліджень тільки починає свою роботу, однак він має стати потужним гравцем наукової сфери України», — зазначив Максим Стріха.

Досить широкою є співпраця українських та німецьких учених у межах програми ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020». Так, з 114 проєктів, у яких наразі працюють українські учасники, 80 виконуються у співпраці з німецькими колегами.

За повідомленнями
УкрІНТЕІ та прес-служби МОН

У ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ

На вістрі науки та соціальних проблем

У передостанній день січня під головування президента НАН України академіка Бориса Патона відбулося чергове засідання Президії Академії.

З доповіддю «Перспективи розвитку молекулярної спектроскопії в Україні» виступив директор Інституту фізики НАН України член-кореспондент НАН України Михайло Бондар.

У доповіді відзначалося, що складні органічні структури із визначеними параметрами мають великий потенціал практичного застосування при об'ємному записі інформації, терапії ракових пухлин та лазерній мікроскопії біологічних об'єктів.

Міждисциплінарний науковий напрям, що поєднує фізику (зокрема, нелінійну оптику), органічну хімію, молекулярну біологію, медицину — один з найбільш актуальних у сфері міжнародного співробітництва. Про це свідчать численні конкурсні міжнародні проекти, виграні за останні 15 років науковими групами Інфізу, що займаються лінійною і нелінійно-оптичною молекулярною спектроскопією. Результати досліджень науковців Інституту опубліковано у провідних фахових міжнародних журналах із високим рейтингом цитування.

Водночас, розвиток молеку-

Засідання під головуванням президента НАНУ академіка Бориса ПАТОНА

Фото прес-служби НАНУ

лярної спектроскопії, створення і дослідження нових органічних молекул із контрольованими лінійними фотофізичними і нелінійно-оптичними параметрами вимагають активного продовження із розширенням міжнародної наукової співпраці та поліпшенням матеріально-технічної бази цих досліджень.

Було підкреслено, що Інституту фізики НАН України, який нещодавно відсвяткував своє 90-річчя, варто розширити за цим напрямом співпрацю з ученими інших установ НАН України та вищих навчальних закладів, з

медицини, установами, а також поліпшити координацію відповідних досліджень.

Про підсумки виконання Секцією суспільних і гуманітарних наук НАН України цільових програм наукових досліджень в 2016–2018 роки доповів віце-президент НАН України, голова Секції академік Сергій Пирожков.

Установи Секції виконували цільові програми наукових досліджень «Реконструкція економіки України: історичні виклики та модерні проекти», «Економічна ефективність vs соціальна справедливість: пріоритети

розвитку України на етапі подолання кризи», «Інтеграція Донбасу і Криму в політико-правовий і соціокультурний простір України: історичний досвід, сучасні виклики, перспективи», «Національний консенсус в Україні: історичний імператив, сучасні параметри, прогностична модель».

У реалізації взяли участь 17 установ, які виконали 68 проектів, об'єднаних у 20 проблемно-тематичних блоків. У доповіді та виступах членів Президії відзначалося, що впродовж звітнього періоду було отримано вагомий теоретичний і прикладний досвід у дослідженні сучасних політико-правових, соціально-економічних та культурних трансформацій в Україні, стану і перспектив розвитку українського суспільства, виробленні концептуальних підходів до розв'язання державою і суспільством нагальних проблем у політичній, економічній і культурній сферах.

Підготовлено ґрунтовні пропозиції щодо вирішення завдань реконструкції економіки України, забезпечення збалансованості економічного та соціального розвитку, державної підтримки соціально вразливих верств населення. Розроблено рекомендації щодо механізмів подолання внутрішніх суперечностей та досягнення національної консолідації, інтеграції Донбасу і Криму в політико-правовий і соціокуль-

турний простір України, інформаційного забезпечення національного консенсусу.

Водночас висловлювалася думка, що на сучасному етапі необхідно активізувати участь Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України у вирішенні найбільш актуальних проблем розвитку держави і суспільства, зокрема приділити більше уваги проблемам формування цілісного соціокультурного простору, соціально-економічного розвитку України в умовах глобалізації, розробленню ефективних моделей суспільного діалогу та механізмів покращання якості життя в країні. Зазначалося, що такі завдання доцільно реалізувати в рамках нових цільових програм, запропонованих Секцією.

Учасники засідання розглянули інші актуальні питання, зокрема про проведення XIII Всеукраїнського фестивалю науки, відзначення 80-річчя Інституту органічної хімії НАН України, проведення річної сесії Загальних зборів НАН України, Основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2019–2023 роки, а також про роботу аспірантури та докторантури наукових установ НАН України.

За матеріалами прес-служби НАН України

ДОСЛІДЖЕННЯ

Антарктиду з землі і космосу вивчатиме нова українська експедиція

Незабаром на шостий континент зимувати і працювати на станції «Академік Вернадський» вирушать новий склад 24-ої річної Української антарктичної експедиції. Як завжди, це 12 осіб, але на цей раз, бодай незначною мірою, але таки присутній «гендерний фактор»: у команді десять чоловіків та дві жінки: біолог Оксана Савенко — науковий співробітник Національного антарктичного наукового центру та лікар Наталія Бабій. (Отже, жінки повертаються в Антарктиду!)

Біологом також є керівник експедиції, доцент кафедри зоології Львівського національного університету ім. Івана Франка Ігор Дикий, який має неабиякий досвід зимування в Антарктиді. В команді також — два геофізики (Євген Бріллінг з Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України та Богдан Гаврилюк з харківського Радіоастрономічного Інституту НАН України), три метеоролога (Олександр Зулас з одеського Гідрометеорологічного центру Чорного та Азовського морів, Сергій Разумний з Центральної геофізичної обсерваторії імені Бориса Срезневського та Тарас Білий з Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України), системний механік Антон Омелченко з КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ, дизеліст-електрик Андрій Голубенко з Національного університету харчових технологій та системний адміністратор зв'язку Олександр Квятковський з Новокаховського коледжу Таврійської державної агротехнічної академії. Годуватиме команду Богдан Паламарчук з Київського

національного торговельно-економічного університету. Він уже підтвердив своє уміння, працюючи в 22-й антарктичній експедиції.

І таких, хто має досвід зимування на станції, в команді чимало. Дві третини учасників хоча б раз зимували на станції, а четверо поїдуть вперше. Для науковця Богдана Гаврилюка це вже буде рекордна восьма експедиція.

Склад команди вперше визначала відкрита конкурсна комісія на чолі з керівником НАНЦ Євгеном Диким. Зробити їй це було непросто, адже нинішнього року Національний антарктичний науковий центр отримав рекордну кількість заявок від бажаючих провести рік на станції «Академік Вернадський». Необхідні документи подали 178 осіб, і серед них — 32 жінки.

Керівник НАНЦ Євген Дикий навіть вирішив звернутися до тих, кому не пощастило. Він попросив їх не ображатися: мовляв, склад команди обмежений, «а сильних кандидатів виявилось дуже багато», тож якщо хтось сьогодні не пройшов, це не означає, що він непридатний, «просто хтось мав більше досвіду та знань, і цього разу перевагу надали йому». Однак можливості щороку розширюються, нинішнього року на станцію вирушила також найбільша за останні 18 років сезонна експедиція, учасники якої працюватимуть в Антарктиді близько двох місяців під час полярного літа.

«Експедиції відправляються щороку, і ми надалі практикуватимемо відкритий конкурс. Тож якщо ваше бажання стати полярником не є миттєвим імпульсом, а серйозним усвідом-

...6 лютого 1996-го — британська антарктична станція Фарадей стала українською та отримала назву «Академік Вернадський». Ось як згадує цей момент один з учасників першої експедиції Геннадій Міліневський:

«Прощання було трішки сумним. О 18:30 до флажка піднялися Данкан, Дьюдні, Володя Павлик, Андрій Сидоровський, Женя Гур'янов і я. Під клацання затворів фотокамер із сумом Данкан спустив «Юніон Джек» — Британський прапор, і потім я підняв наш жовто-блакитний, український. Сталося! 6 лютого 1996 року о 18:45 за місцевим часом Україна стала Антарктичною державою. Результат двох років роботи, нервів і сивини завершений успішно.

Після цього Данкан і Дьюдні поїхали на човні до хатини Ворді і підняли там той самий Британський прапор. Повернулися, коротке прощання, піднялися в гелікоптер і — «Прощайте, хлопці!», ми залишилися одні.

...Завтра прийде наша третя четвірка, і українська команда почне зимувати повним складом. Британська станція Фарадей іде в історію. А нам починати свою».

мленим наміром — чекаємо на вас наступного разу», — зазначив Дикий.

З кожним роком масштаби вивчення крижаного континенту розширюються. В Україні нині планують створити карту Антарктиди на основі космічних знімків у просторово-часовій динаміці. Як інформує прес-служба МОН, це передбачає Меморандум, підписаний між Національним антарктичним науковим центром та міжнародною компанією EOS DATA ANALYTICS, INC, що займається комплексним аналізом даних з космічних систем. Символічно, що підписання Меморандуму відбулося до Дня народження української станції — якраз 6 лютого 1996 року британська антарктична станція Фарадей стала українською та отримала назву «Академік Вернадський».

Проект включатиме моніторинг льодового покриву Антарктиди, «цвітіння» моря, поширення рослинності на континенті тощо. Підписаний меморандум є прикладом першого в Україні державно-приватного партнерства щодо вивчення Землі з космосу.

«На станції «Академік Вернадський» ми вже в партнерстві з бізнесом досліджуємо океан, нам бракувало лише погляду згори, звідки можна моніторити процеси великого просторового масштабу. Тепер завдяки EOS ми отримали можливість бачити Антарктиду одночасно ще й з космосу. Тож наше розуміння Антарктики та через неї загалом планети Земля стане значно глибшим та повнішим», — розповідає Євген Дикий.

«Антарктида має величезний потенціал, який на сьогодні все ще недостатньо вивчений, але вже зрозуміло, що там зберігається стратегічний ресурс нашої планети. Діяльність EOS як соціально-відповідальної компанії збігається з екологічною спрямованістю дослідницьких проектів, які ведуть українські науковці в Антарктиді. Ми доповнюємо поточні та перспективні дослідження даними супутникового моніторингу, що розширить можливості та додасть новий, «космічний», вимір науковим проектам. Тепер ми з впевненістю можемо сказати, що технології EOS працюють на усіх континентах», — зазначив засновник компанії EOS Макс Поляков.

Очікується, що перші результати співпраці можна буде побачити вже у березні цього року.

Ольга ЛАРИНА

Ювілей хору, який випустив у світ «Щедрика»

175-ліття заснування Народної хорової капели «Дніпро» відзначили концертом у Києві з «Реквіємом» Моцарта

У Великому залі імені Героя України Василя Сліпака Національної музичної академії України ім. П.І.Чайковського з великим тріумфом пройшов святковий концерт, присвячений 175-літтю заснування народної хорової капели «Дніпро» Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Уся зала, бельетаж, яруси вшент були заповнені шанувальниками хорової музики, включно з хористами різних часів. Адже на сцені виступав колектив з унікальною історією, розмаїтим репертуаром, який підготував до ювілею неймовірну програму за участю іноземних музикантів.

Лише три факти з багатой історії колективу. По-перше, мало хто знає, що Народна хорова капела «Дніпро» — найдавніший університетський хоровий осередок України. Заснований у 1843 році як церковний хор, згодом стає світським колективом. У різні роки його очолювали та співпрацювали з ним такі корифеї української музики, як Володимир Станіславський, композитори — Микола Лисенко, Яків Яциневич, Олександр Кошиць, Кирило Стеценко та Микола Леонтович.

За 10 років, коли колектив очолював видатний композитор та диригент Олександр Кошиць, хор дав у Києві понад 30 великих концертів та виконав понад 150 хорових творів західноєвропейських та українських композиторів.

По-друге, саме цей університетський хор став основою славнозвісної Української Республіканської капели під орудою Олександра Кошиця, яку уряд Української Народної Республіки за дорученням голови Директорії Симона Петлюри відправив за кордон для популяризації української музичної культури. У 1919 р. частина капели виїхала в турне Західною Європою. Після падіння Центральної Ради і приходу до влади більшовиків хористи залишилися за кордоном. У 1922-му частина колективу з ди-

ригентом перебралася до Америки, де ще два десятиліття виступала у США, Канаді, Мексиці, Бразилії, на Кубі.

І, по-третє, в історії капели неможливо оминати ще один факт — саме цей університетський хор вперше виконав легендарний «Щедрик» Миколи Леонтовича. Це сталося 25 грудня 1916 року в Києві на різдвяному вечорі у стінах рідного університету. Понад 100 років пісня залишається візитною картою і талісманом хору. Розказують, що коли студенти вперше заспівали «Щедрик», диригував сам Леонтович. Публіка настільки була вражена, що 16 разів викликала колектив та автора на біс.

У жовтні 1922 р. було зроблено перший запис «Щедрика». У 1936 — з'явилась англійська версія «Щедрика», яку нині знає весь світ як «Carol of the bells». Її створив американський композитор, українець за походженням, Петро Вільховський.

У 1964 р. хоровій капелі присвоєно почесне звання народного колективу і назву «Дніпро». Після II Світової хором керували відомі диригенти — Яків Міщенко, Михайло Хардаєв, а у 1976—2009 р.р. на чолі капели став заслужений працівник культури України Іван Павлик.

З 2009 року керівником і головним диригентом капели є Ірина Душейко, хормейстери — Вікторія Лисенко та композитор Ігор Тилик. Концертмейстери — Анастасія та Валерій Тітович. Під їхньою орудою капела «Дніпро» брала участь у численних фестивалях і

Художній керівник Ірина Душейко та капела «Дніпро»

конкурсах в Україні, Білорусі, Польщі, Словаччині, Німеччині, Франції, Італії, Греції, записала три компакт-диски. У репертуарі хору — твори національної та світової класики, літургійна музика, українські народні та сучасні пісні.

Того святкового вечора капела відкрила концерт виконанням твору американця Крейда Кортні «Українська Алілуя» в пам'ять про загиблих під час Голодомору. Ця скорботна молитва зворушила слухачів до сліз. Прозвучала також «A Little Jazz Mass» («Маленька джазова меса») англійця Боба Чілокотта. Цей твір завоював велику популярність у хористів світу тим, що поєднав в собі звучання латинської меси і джазу. Родзинкою першого відділення став один із найвідоміших рок-хітів — «The Show Must Go On» групи Queen (аранжування для хору Яцека Сиккульського), твір, який так люблять фанати цього колективу.

Прозвучали пісні українських сучасних композиторів: «Благословення Царя Благая Мати» Вікторії Польової, «Свят, свят Господь Савоф» Ірини Алексійчук. Ірина Алексійчук — українська композиторка, піаністка, лауреат на-

ціональних та міжнародних конкурсів, зокрема, Першого всеукраїнського конкурсу композиторів «Духовні псалми» за кращий хоровий твір на біблійні тексти, лауреат премії імені Л.М. Ревуцького. Вікторію Польову ЗМІ встигли наректи «композитором-ельфом», бо її неземна музика несе світлу радість Воскресіння, оновлення та очищення. До речі, з піснею «Благословення Царя Благая Мати» капела у 2017 отримала першу премію Міжнародного конкурсу православної церковної музики у м. Хайнувка (Польща).

У концерті виступили й добрі друзі капели — литовський хор «Pro Musica» з Вільнюса. Цей колектив побував у Києві трагічного 2014 року, дав концерт у Головному військовому клінічному госпіталі перед пораненими. На підтримку України литовські хористи зібрали кошти і передали їх важкопораненим нашим захисникам. У виконанні хору прозвучали твори Мартінаса Межвидаса «На тому березі річки» (слова народні), Джеймса Макміллана «Сяючий світанок», по-особливому ніжно і зворушливо — «Листи до Софії» (коханої поета Чюр-

льоніса) Донатаса Закараса на слова Мікалоюса Чюрльоніса. Обидва хори виконали разом литовський реквієм за загиблими воїнами «Anot pusej Dunojelio» — давня народна пісня з чудовим сучасним хоровим аранжуванням.

У другому відділенні прозвучав твір, на який з нетерпінням чекали і який без перебільшення вважається найвизначнішим надбанням музичної культури людства — «Реквієм» Вольфганга Амадея Моцарта. Капела присвятила його виконання полеглим за нашу гідність, свободу і незалежність. А прозвучав твір у виконанні двох хорів «Дніпро» та «Pro Musica», а також Нового симфонічного оркестру «Золоті ворота Києва» та солістів Національної опери України, лауреатів всеукраїнських та міжнародних конкурсів: Ксенії Бахритдінової-Кравчук (сопрано), Ірини Петрової (меццо-сопрано), Дмитра Киборука (тенор) та народного артиста України, улюбленця публіки, неперевершеного Тараса Штонди (бас). Під час виконання «Реквієму» на сцені було понад сто виконавців!

На завершення свята художній керівник капели «Дніпро» Ірина Душейко щиро подякувала залу за спільне свято музики. «Для мене хор «Дніпро» — це велика сім'я, в якій любов, розуміння, взаємодопомога, гармонізація душі — ось це головне!», — каже Ірина, яка з капелою «Дніпро» вже майже 25 років. З них 10 як художній керівник. Вона дбайливо береже вікові традиції і творить день за днем нову історію хору.

Завершальним штрихом ювілею стало спільне виконання легендарного «Щедрика» — візитної картки капели. Оскільки в залі було багато хористів, різдвяний гімн співали не тільки дві капели, але й весь зал.

Лєся СОЛОВ'ЧУК

ДАЙДЖЕСТ

Як українець став найкращим аніматором Волта Діснея

Прем'єра «Білосніжки та сімох гномів» була, мабуть, найтривожнішою подією для Волта Діснея. Перший у світі повнометражний мультфільм обійшовся йому у космічну суму — 1,5 мільйона доларів. Від цього показу залежало, чи поверне він гроші і, зрештою, чи студія продовжить своє існування.

Вправно передавати емоції диснейські мультиплікатори вміли не завжди. У цьому їм допоміг син українських емігрантів Володимир Титла. У 1934 році його запросили до студії Діснея. Тоді вони готували лише коротенькі мультики, і раптом амбітний план: мультфільм тривалістю годину двадцять, розповідає «24 Канал».

З Білосніжкою простіше — зпоміж 200 кандидаток обрали тан-

цюристку і перемальовували її рухи. А як із гномами? Це Титла в обрисі кожного коротуна вселяв справжній характер: у порухах губ і брів легко читалися емоції вічно незадоволеного Буркотуна і розсудливого Дока. Саме зміна емоцій зачарувала глядачів.

Мультфільм став справжньою сенсацією і навіть отримав «Оскара». До заповітної статуетки додали ще сім мініатюрних, тим самим віддаючи належне і персонажам Титли.

Після «Білосніжки» українець перейшов у ранг топ-аніматорів з найвищою зарплатою у 300 доларів на тиждень. Коли Діснею спало на думку створити мультфільм про слоненя Дамбо і його маму, він одразу звернувся до Титли. У того як-

раз підрастив дворічний син Петро, тож на папір лягало те, що він бачив кожного дня вдома. Саме «Дамбо» 1941 року назвали вершиною творчості Титли, а кінокритики присудили два «Оскари» та «Пальмову гілку» за анімацію.

Коли для мультфільму «Фантазія» потрібно було створити образ Чорнобога — бога темряви у слов'янській міфології, — це завдання теж довірили українцю. Аби додати Чорнобобові лиховісності, він працював майже у темряві, поставивши на підлогу невелику лампу, і змальовував із дзеркала страхітливі тіні на своєму обличчі. Експресивний Титла зумів відкрити нову еру в диснейських мультфільмах — еру емоцій та детально розроблених характерів.

Триває переаплата на 2019 рік на газету «Світ»

Передплатний індекс 40744

в усіх відділеннях зв'язку

Вартість передплати

на півроку — 67 грн. 92 коп.

на місяць — 11 грн. 32 коп.

Відкрийте свій СВІТ

Голова Наглядової ради —

академік НАН України Борис ПАТОН

Індекс газети «Світ» — 40744

Реєстраційне свідоцтво KB №2497 від 4 квітня 1997 р.

світ

Адреса редакції:

01601, МСП, Київ-601, бульв. Т. Шевченка, 16.

Телефон/ факс 287-82-47

E-mail: svit@mon.gov.ua www1.nas.gov.ua/svit

Відповідальність за достовірність інформації та

реклами несуть автори та рекламодавці

Редакція не завжди поділяє позицію авторів

публікацій

Зам. 3

Газету віддруковано у ПП «Фірма «Гранмна»